

Ivan Milenković

Politike ljubavi

Jelisaveta Blagojević, *Zajednica onih koji nemaju zajednicu*, fmk, Beograd 2008.

Problem zajednice, ili kriza zajednice, u samom je središtu savremenih filozofsko-teorijskih rasprava koje, naravno, ovdašnju teorijsku scenu zaobilaze kao da je kužna. A može i ovako: ovdašnja scena, uz nekoliko herojskih, beznadaženo usamljenih izuzetaka, ne uspeva da prepozna, niti da prati glavne teorijske tokove, pa su rasprave o pojmu i krizi zajednice, u nas, ako ih uopšte ima, ili neizlečivo anahrone, ili nemaju nikakvog odjeka (jedna od najboljih knjiga na tu temu u poslednje vreme, *Na drugi pogled* Milana Subotića, prošla je gotovo neprimećeno). Utoliko je tekst Jelisavete Blagojević, sažetak njenog kursa sa Fakulteta za medije i komunikaciju, jedna od onih malih, ali žestokih opomena.

Možda se nikada ranije ljudska zajednica nije u tolikoj meri osipala kako se to, barem na evropskom tlu, događa od 19. veka do danas. Šta je, danas, osnov ljudskog zajedništva, ako je većina tradicionalnih modela zajedništva ili istrošena, ili pod žestokim udarom onoga što se naziva liberalnim modelom? Tradicionalni odgovori, odnosno odgovori iz tradicije političke misli, nisu dovoljni. Među savremenim autorima koji promišljaju zajednicu, naročito onima sa italijanskog i francuskog govornog područja, nekolicina se izdvaja smelim predlozima i uzbudljivim teorijskim konstrukcijama. Jelisaveta Blagojević piše na njihovom tragu.

Ako politički liberalizam, koji insistira na suverenosti pojedinca (pojedinaac prethodi zajednici, a ne zajednica pojedincu), sa procesom globalizacije odnosi prevagu nad ideologijama kolektivismom (i izaziva žestoke reakcije poput, recimo, demonstracija protiv objavljivanja karikatira Muhameda u danskim novinama), šta još može da održi zajednicu, šta bi se još moglo prepoznati kao zajedništvo zajednice? Šta je to što nas još drži skupa? Razvijajući ideju singularnog-pluralnog bića francuskog filozofa Žan-Lika Nansija, Blagojević se usredsređuje na paradoks zajednice koji kaže da je singularnost (jedinostvenost, pojedinačnost, nesvodivost) bića moguća samo ako je, istovremeno, i nekakva pluralnost (mnoštvenost): singularnost

se može misliti samo u zajednici singularnih bića. No, kakva je to zajednica ako singularnost podrazumeva nesvodivost, dok je zajednica uvek svođenje na neki oblik zajedništva? Blagojević, sasvim nansijevski (i u dobroj meri hegelovski), najpre insistira na singularnosti kao različitoj od partikularnosti (kao nečeg čestitog, nečeg što računa na celinu), ali i od individualnosti (koja je atomizirana na način lajbnicovaskih monada bez vrata i prozora, dakle bez komunikacije). Da bi se bilo jedinstvenim (singularnim) bićem i da bi ta jedinstvenost išta vredela ona se mora, na neki način, priznati, što je moguće samo u nekakvoj zajednici. Ali zajednica singularnih bića ne podrazumeva više tradicionalne oblike zajedništva poput nacije, tradicije, partikularne kulture (što međ' nacionalistima izaziva paniku) u kojima se singularnost gubi, pa umesto tradicionalnih pojmova političke filozofije Blagojević predlaže granične pojmove poput ljubavi i prijateljstva (Derida). No, u čemu je onda specifičnost njenog predloga, kada su prijateljstvo i ljubav, odvajkada, bili važno vezivno tkivo jedne zajednice? Odgovor je koliko jednostavan, toliko i začuđujući: ni prijateljstvo ni ljubav, u nansijevsko-deridijanskoj perspektivi, ne prethode politici, kako je to bivalo, već obratno, ljubav i prijateljstvo se politizuju, a to znači oslobađaju svoje pretpolitičke supstance, svoje nedodirljivosti, svoje prirodnosti. Kao takvi oni su samorefleksivne konstrukcije. Oni koji nisu (više) uslovljeni tradicionalnom zajednicom, oni koji nemaju zajednicu, sada sačinjavaju zajednicu onih koji nemaju zajednicu, zajednicu bez zajednice. I tek kao takvi, lišeni balasta prirodnosti, ljubav i prijateljstvo postaju događaj solidarnosti. Ne prethodi nekakva zajednička solidarnost politici, već je solidarnost učinak događaja političkog. Kao događaj, ljubav i prijateljstvo politici produžavaju život u ovom post-ideološkom, post-političkom dobu. (Pa je utoliko koncepcija koju nudi Blagojević dijametralno suprotna hipi-priči: hipi je depolitizacija, a ovde je reč o samom političkom.)

Sve ovo su teška mesta i u nevelikom tekstu koji nudi, Jelisaveta Blagojević nije imala prostora za podrobna izvođenja, ali ubedljiv okvir za dalja čitanja jasno se ocrtava. Najzad, ako nije baš prvi, ovo je svakako jedan od prvih tekstova koji u središte stavlja filozofiju Žan-Lika Nansija.

Već i to bilo bi dovoljno da skrene pažnju na ovu knjigu.